

Учитель — людина з великої літери

Усі дороги - від шкільного порога. Початок усіх професій - у шкільному класі. І ніхто ніколи не замислюється, що успішні й не дуже успішні люди повсякчас і скрізь послуговуються працею вчителя. Ключ до всіх духовних багатств світу - у нього, шкільного наставника. Оскільки він, шкільний учитель, повів нас у світ знань, допоміг обрати з тисяч свою дорогу в житті, навчив не лише премудрощів шкільних предметів, а й найскладнішої з наук - бути людиною. Тому стільки глибоких почуттів у словах «мій учитель», які говорять люди різного віку й життєвого досвіду в усіх куточках світу. Саме до вчителя спрямовані найкращі слова вдячності за те, що він робить для дітей, для справи виховання.

Учителі - це те джерело сили, яке змушує рухатися машину суспільства. І якщо в них не вистачить терпіння, часу, таланту, машина ця заіржавіє й зупиниться в мертвому заціпенінні.

Учитель творить Людину. Ці святі слова можна сказати тільки про матір і батька. Учитель же не лише сприяє засвоєнню знань, він виховує, очищає від бруду й сміття образ Божий у дитині.

Але на якому етапі стався збій, чому люди стали втрачати людське, людяність, чому все тепер вимірюється тільки матеріальними благами, грішми? Хіба цьому нас учили?! Ні. Я пам'ятаю багатьох своїх учителів, але згадую не зміст їхніх уроків, а щось характерне, індивідуальне, притаманне кожному з них: жести, ходу, манеру вести урок, а найбільше очі - погляд їхніх очей. Я щаслива, бо ніколи не відчувала, що мої вчителі дивилися на мене зверхньо. Тому потай у душі хотіла бути такою ж розумною, доброю й лагідною до всіх, як вони, такою неквапливою й поважною...

Фах учителя - дуже складний і відповідальний. Він вимагає серця чистого, чуйності великої, бо на педагога дивиться молодь. Його почуття відчують нічим не затьмарені молоді серця. І лише від учителя залежить, що з ними зробити й куди спрямувати.

Усі вчителі Землі однаково прагнуть того, щоб молодь була сильною, розумною, меткою. Прикладом самовідданого служіння дітям є Песталоцці й Сковорода, Корчак і Сухомлинський і багато інших відомих світу і відомих лише в маленьких школах учителів.

Учитель... Яке звичайне і яке велике це слово! Той, хто вчить, хто збагачує розум і душу молодої людини, хто відкриває перед нею невичерпну силу знань і безсмертних моральних цінностей. Частинка його серця, його самого буде в твоєму житті вічно світити й допомагати вижити в найскладніші часи. Пролетять роки, але пам'ять повертатиме нас до найкращої пори життя - шкільної. І це завдяки вам, дорогі вчителі.

Не вчора сказано, що у вчителя немає святішого обов'язку, ніж бути оберегом моральних і духовних надбань свого народу, сівачем і продовжувачем кращих традицій розумного й доброго, щоб воно стало вічним. Людина будь-якої професії пройшла через турботливі руки й добре серце вчителя. Дуже влучно сказав великий гуманіст Іван Франко: «Учителем школа стоїть». Так було і буде завжди.

Долина нарцисів

«Долина нарцисів» - заповідний масив, що знаходиться в урочищі Кіреші в 4 кілометрах від міста Хуста Закарпатської області. З 1992 року в складі Карпатського біосферного заповідника входить до мережі біосферних заповідників міжнародного значення під патронатом ЮНЕСКО. Заповідник розташований на висоті 180-200 метрів над рівнем моря в західній частині Хустсько-Солотвинської долини. Заповідна територія площею 256 гектарів займає рівнинну ділянку в заплаві річки Хустець.

Поява закарпатської реліктової «Долини нарцисів» пов'язана з льодовиковим періодом на Землі. Учені кажуть, що тоді сталися певні геологічні катаклізми й з гір сповз величезний шмат землі разом з унікальними рослинами. Після сходу льоду з гір стікало багато води, що сприяло акліматизації, цвітінню й розповсюдженню нарциса вузьколистого. Саме тут ростуть унікальні дикі нарциси, які ніде більше в Європі не збереглися. З часом у низовині від сучасного Мукачева до Хуста, де росли нарциси, з'явилися дубові ліси. Після того, як на землях стали здійснювати господарську діяльність, площа долини нарцисів зменшувалася.

За часів Австро-Угорщини урочище Кіреші належало до лісництва й пильно охоронялося. Було тут багато лікарських рослин, якими місцеві медики лікували хворих. Коли територія відійшла до Чехословаччини, частину цих земель продали жителям Хуста. Але тодішні місцеві мешканці ставилися до природи з великим розумінням. Випасати худобу на заповідних землях їм дозволялося до Юрія, а господарювати знову можна було тільки з 14 жовтня.

У вісімдесятих роках на території заповідника здійснювалися осушувальні роботи, унаслідок яких суттєво змінився рослинний покрив. Після того як було знищено 50 гектарів нарцисів, оранку припинили й передали територію з нарцисами заповідному масиву Карпатського біосферного заповідника. Значний особистий внесок у справу збереження й відтворення «Долини нарцисів» зробив професор В.І. Комендар (який, власне, і дав цю назву долині).

Усім відома історія про Нарциса, але насмілюся ще раз нагадати її. Легенда розповідає, що саме в дзеркальних водах річки Хустець грецький бог Нарцис побачив своє відображення. Закохався в нього й помер на березі від туги.

Популярна народна легенда, за якою поява унікальної «Долини нарцисів» пов'язана з історією Нанківської чудотворної ікони Пресвятої Богородиці. За нею в серпні 1690 року в селі Нанкове, на місцевості, що має назву «Полянки», з'явився образ Діви Марії. Місцева громада звернулася до господаря поля, на якому відбулося явлення, з пропозицією побудувати на цьому місці храм або каплицю, як цього вимагала християнська традиція. Землевласник відмовив громаді, ікону поставили на підводу, запряжену волами й спробували вивезти. Але воли не рушили з місця, оскільки ікона не хотіла покидати вибраного місця. Господарю прийшлося підганяти волів батогами, і мимохіть він влучив батогом у ікону. Від удару на лику Богородиці з'явився шрам, а з очей потекли сльози. За святотатство рід землевласника був покараний, а ікону все ж вивезли по долині попри річки Хустець. За переказами, уздовж шляху, яким вивозили ікону, зростали нарциси.

Хай живе і благоденствує Україна!

До незалежності Україна йшла довгим, тяжким і жертвним шляхом, дорого за неї заплатила. У підвалині української державності - століття боротьби наших предків, у якій кристалізувалася ідея самостійності, і символізована насамперед в іменах Шевченка та Франка титанічна робота великих просвітителів, діячів культури й науки, котрі створювали гуманістичний потенціал нації, і сама колективна душа українського народу, яка вперто противилася знеособленню, зберігаючи найцінніші якості своєї самобутності.

Україна розвивалася в нав'язаних їй спотворених суспільнополітичних умовах, і її незнищенна воля до життя виявлялася не завжди в адекватних формах і свідомих актах. Незалежністю завдячуємо не лише тим, хто свідомо присвятив своє життя цій ідеї, а й тим, хто, може й не маючи поняття про неї, об'єктивно працював для України, забезпечуючи безперервність народного буття: вирощував хліб, добував вугілля, зводив житло, створював музику, народжував нові наукові ідеї. А найбільше завдячуємо тим українським матерям, які за всякої лихої години знаходили сили виховувати своїх дітей у добрих звичаях, передавали їм людяність і рідне слово. Незалежність - заслуга не тільки певних політичних сил та рухів, а всього народу, багатьох його поколінь.

За незалежністю України - і три роки національної революції та драматичної самооборони Української Народної Республіки, і десять років національно-культурного будівництва часів «українізації», і багаторічна активність міжвоєнної еміграції, і всенародне протистояння гітлерівському нашествю, і неймовірно тяжка праця народу в післявоєнній відбудові, а потім у створенні індустріальної потуги сучасної України...

Тож не годиться нам сьогодні вираховувати, хто більше, хто менше поклав на терези української долі, - це зробить історія, якщо буде потрібно. Здобутки безсумнівні: широке міжнародне визнання, серія політичних і економічних угод із сусідніми і далекими державами, що визначає наше місце у світовому співтоваристві та допомагає політичному й економічному усамостійненню, конструювання структури державності.

Колись не останній з філософів людства сказав, що ідея завжди була зганыблена, коли вона протиставляла себе інтересові. Історія підтвердила це як незаперечний свій закон - якщо йдеться про цілі суспільства. Отже, варто подбати про те, щоб для всіх громадян України вона стала не лише життєвим інтересом, але й ідеєю. Бо інтерес без ідеї нікуди не веде. Що ж до людей, які свідомо присвячують себе справі розбудови України, то серед них дедалі міцнішає переконання, що сьогодні мірилом громадянськості є не патріотична риторика, не войовничість, не вміння щонайгостріше висловитися на адресу політичних противників, а здатність робити конкретні справи або принаймні запропонувати конструктивну думку для розв'язання тієї чи іншої суспільної проблеми.

Ми можемо сперечатися між собою, але повинні забувати всі незгоди й образи, коли треба об'єднатися в дії для України. Нашим девізом мають стати слова одного з добрих синів України: хай згине моє ім'я, але хай живе і благоденствує Україна.

Спорудження пам'ятника Богдану Хмельницькому

У Києві на площі перед Софійським собором - гірка із сірих гранітних брил. На ній напис: «Богдан Хмельницький. 1888». На вершині гірки - бронзовий кінь, різко й раптово зупинений вершником у момент стрімкого руху. Навіть у житті не часто помітиш таку хвилюючу мить - здибленого розпаленого скакуна. А тут - усе в бронзі до найменших деталей. І так вражаюче правдиво, що, здається, чуєш іржання коня, останній удар копит об камінь, владний окрик вершника.

Цей скульптурний образ, здається, завжди стояв на площі, де 23 грудня 1648 року кияни зустрічали Богдана й керовані ним козацькі полки після блискучої перемоги під Пилявцями. Однак народжувався монумент у муках і непорозуміннях, у протиборстві різних сил.

Творець шедевра - видатний скульптор XIX століття, білорус за походженням, Михайло Микешин. З радістю прийнявши пропозицію вчених - ініціаторів спорудження монумента, він прибув з Петербурга й одразу почав працювати над проектом. Художник урахував побажання знавців української старовини.

Історик Володимир Антонович знайомив Микешина з багатьма портретами Богдана Хмельницького, зразками військового одягу, зброї того часу. Кінь мав бути саме такий, на якому їздив Хмельницький під час тривалих переходів, у боях: витривалий, маневрений «син степу» - безвідмовний у битві і відданий своєму господареві. За розпорядженням козачого генерала степових коней приводили для моделювання прямо в майстерню скульптора.

Нарешті проект готовий і схвалений Київським ініціативним комітетом. Був складений кошторис, але уряд відмовився покрити ці витрати, а також виділити з державної казни бронзу на монумент. Та ніщо не могло зупинити Микешина й ініціаторів цієї патріотичної справи.

Відтоді спорудження пам'ятника Богданові Хмельницькому стало всенародною справою. У січні 1870 року вся країна почала добровільний збір коштів. Жертвували переважно найбідніші - селяни, ремісники, солдати, робітники, низькооплачувані службовці. Однак зібраних коштів було замало. Щоб зменшити витрати, скульптор відмовляється від супровідних композицій на постаменті, усю увагу зосереджує на постаті вершника. Бронзу одержує з переробленого брухту кольорових металів, який дістається з великими труднощами.

Влада постійно ставить перепони: Микешина виселяють з будинку, де він працював над пам'ятником, за доносами накладають арешт на майно. У таких складних умовах митець продовжує самовіддано працювати. Через три роки бронзову постать нарешті відлили. Це був високохудожній мистецький твір.

Безумовно, допомогли скульптору в таких нелегких умовах не лише його талант, а й наполегливість, сила волі. Він черпав натхнення не з нагород і титулів, а з власного переконання в потрібності розпочатої справи.

Лишалося встановити скульптуру. Проте ця справа розтягнулася на довгих вісім років. Чиновники робили все, щоб відтягнути встановлення пам'ятника. Проблеми з його перевезенням з Петербурга до Києва, збереженням, з пошуком місця встановлення вирішувалися надто повільно.

І все ж настав цей вистражданий, довгоочікуваний день - 11 червня 1888 року. На Софійській площі віднині височів пам'ятник Богданові Хмельницькому. Не запросили на відкриття тільки його творця - Михайла Микешина. Так чиновники поквиталися зі славним митцем, який віддано любив Україну.

Майже тринадцятирічна історія спорудження пам'ятника Богданові Хмельницькому стала зразком перемоги таланту художника, народного ентузіазму над бюрократичною тяганиною.

Є поети для епох

Докладної біографії Ліни Костенко не написано. Розповідати про себе не любить. І справді - її життєпис в її слові. А слово це - невід'ємна частина історії України, її культури, її персоналітету.

Уже понад півстоліття це слово відлунювало в серцях тисяч читачів. Його чекали. По ньому звіряли людську гідність. У ньому знаходили відгук своїх тривог і покріплення своїй вірі в Україну та своїми надіями на її краще буття. І навіть коли воно мовчало, то було промовисте мовчання. Моє покоління знало й любило багатьох поетів. Знає й любить. Однак Ліна Костенко - це той «білий голос висоти», який і в цьому многозвучному оркестрі чутний особливо - ось уже шостий десяток літ.

Перші вірші Ліна Костенко надрукувала 1946 року. Поетичні збірки «Проміння Землі», «Вітрила», «Мандрівки серця» засвідчили прихід в українську літературу сильної творчої особистості. Органічна відстороненість від імпульсів суєтної «злободенності», а натомість чутливе сприйняття й переживання великих моральних і громадянських проблем і запитів доби, природність і чистота ліричного світу, культура письма, незалежність голосу й виразно вгадувана вже масштабність творчої особистості - усе це зразу ж привернуло увагу читачів, спраглих слова чесного і яскравого.

Оскільки Ліна Костенко дедалі виразніше утверджувалася в незалежній творчій і громадянській позиції, то її поезія стає предметом особливих зацікавлень політичної цензури. Незважаючи на схвальні й захоплені відгуки найавторитетніших майстрів слова, її твори дедалі рідше з'являються друком, а потім настає багаторічна негласна, але жорстока заборона. Збірки «Зоряний інтеграл» і «Княжа гора» були зняті з виробництва, історичний роман у віршах «Маруся Чурай» - затриманий на багато років.

Наступна книжка «Над берегами вічної ріки» з'явилася тільки 1977-го: через шістнадцять років. Назви поетичних збірок у Ліни Костенко ніколи не є випадково обраними. Вони - точні метафори-девизи, етичний та емоційний ключ до розмаїття тем і мотивів.

Увесь свій внутрішній досвід, набутий за оті кільканадцять років зовнішньої «заблокованості», Ліна Костенко написала у книжці «Неповторність» у 1980 році. У поезіях збірки - неповторність і безмежність особистості, яка твориться й твориться, триває й триває, утверджуючи себе в духовному розростанні.

Уже будучи авторкою книжок, що здобули їй загальне визнання й славу, Ліна Костенко опублікувала історичний роман у віршах «Маруся Чурай». Він став однією із коштовніших перлин усієї української поезії. Вихід друком «Марусі Чурай» був незабутньою подією в житті української інтелігенції, святом для українського читача, сенсацією для закордонних українців.

Узагальнений образ національної історичної поразки, зображений в наступному історичному романі «Берестечко», проєктований і на минулі, і на майбутні часи, з осягненням її причин, наслідків, уроків. І все це, і все мовлене в книжках, - це Ліна Костенко. Нам дано збагнути її тільки в її Слові. Мабуть, так і слід розуміти оте мовлене нею: «Я тільки у слові жила». Тож «Велика книга нашого народу» писалася й пишеться. Золоті сторінки в неї вписала Ліна Костенко. Учимося читати цю книгу - вона додаватиме нам сил.